

Concluzia generală a volumului este că procentele ridicate ale șomajului nu mai reprezintă un fenomen specific Europei. Multe țări, în special cu o economie redusă ca proporții, și-au revenit surprinzător, reușind să atingă rate foarte mici ale șomajului. Implicațiile directe sunt: invaliditatea diagnosticului pus de eurosceptici – șomaj ridicat cauzat direct de inflexibilitatea structurilor de pe piața muncii – și posibilitatea de a atinge procente ridicate ale ocupării forței de muncă, fără a reduce beneficiile protecției sociale.

Simona Vonica-Răduțiu

**GØSTA ESPING-ANDERSEN ȘI DUNCAN GALLIE,
ANTON HEMRIJCK, JOHN MYLES, *Why do we need
a new welfare state? (De ce avem nevoie de un nou stat
al bunăstării?)*, Oxford, Oxford University Press, 2002**

„De ce avem nevoie de un nou stat al bunăstării?” este o carte dedicată „copiilor de azi care vor fi furnizorii bunăstării noastre atunci când vom îmbătrâni. Pentru ei – deci și pentru noi – dorim cel mai bun posibil stat al bunăstării”. Este o justificare care orientează demersul autorilor de identificare a acelor principii, caracteristici ce pot fundamenta dezvoltarea politicilor sociale, în contextul noilor provocări pe care le presupune extinderea UE.

Lucrarea, deși o culegere de texte așa cum apar atât de multe astăzi în știința socială, este construită unitar și oferă informație substanțială asupra modului în care sunt concepute politicile sociale în Europa, în câteva domenii: nevoile și riscurile relaționate cu familia și copiii, problemele bătrânilor și ale sistemului de pensii, schimbările în domeniul vieții de muncă și „noul contract de gen”). Astfel, cartea cuprinde șase capitole și include cuvântul înainte al lui Frank Vandebroucke, care creează o imagine asupra „justiției sociale durabile și coordonării deschise a politicilor sociale în Europa”.

De altfel, ceea ce dă unitate cărții este tocmai principiul „coordonării deschise” a politicilor sociale în Europa și preocuparea de a trata „modelul social european” din perspectiva acestuia.

Coordonarea deschisă a politicilor sociale este o idee relativ nouă, ale cărei fundamente metodologice au fost inițiate în *Summit*-ul de la Lisabona (2000). Ea reprezintă „un proces comun de planificare, examinare, comparare și adaptare a politicilor sociale ale statelor membre pe baza obiectivelor comune” (Esping-Andersen și alții 2002: VIII). Metoda dă posibilitatea statelor UE de a învăța practicile pozitive unele de la celelalte, prin aceasta respectându-se diversitatea locală și promovându-se progresul în domeniul social. Noua metodă poate contribui, în opinia autorilor, la îndeplinirea obiectivelor europene ale incluziunii și justiției sociale.

Totuși, așa cum sugerează multiplele probleme pe care le presupune *design*-ul politicilor sociale europene și cum autorii înșiși subliniază, coordonarea deschisă nu poate fi un panaceu, o soluție pentru toate problemele, pentru totdeauna. Mai degrabă, ea precizează aspectele necesare pentru o „arhitectură cuprinzătoare a politicilor sociale”. (Esping-Andersen și alții, 2002: 24)

Capitolul 1, *Din nou către „societatea perfectă”?* a celebrului autor al la fel de celebrei tipologii a statelor bunăstării, Gøsta Esping-Andersen, prezintă atât o viziune sintetic istorică asupra statului bunăstării, cât și o trecere în revistă a provocărilor (riscuri, nevoi, compromisuri) pe care diferite regimuri ale bunăstării le întâmpină astăzi. Din punct de vedere istoric, regimurile bunăstării au cunoscut două mari schimbări: la sfârșitul secolului XIX și imediat după al doilea război mondial, la care s-ar putea adăuga modificările prin care regimul scandinav a trecut în anii '70. Acestea au fost marcate de intensificarea competiției ideologice pentru „societatea perfectă” a apărătorilor „vechiului

regim”, liberalilor și reformiștilor creștini, în primul val, și a liberarilor și social-democraților, în al doilea val al schimbării. De fapt, construcția și reconstrucția regimurilor bunăstării a fost însoțită de această permanentă căutare a unei societăți ideale, care s-a concretizat în modele diferite: modelul liberal (american, englezesc), cel scandinav și cel continental.

Așadar, autorul reia tipologia statelor bunăstării cu care ne-a familiarizat încă din 1990 în cartea sa *The Three World of Welfare Capitalism* și analizează baza ideologică a modelelor bunăstării, pentru a face trecerea către actualul model european. Importantă în această trecere în revistă este relația cu principiul justiției sociale, pentru că, subliniază Esping-Andersen, dacă statul bunăstării a reușit în a egaliza condițiile de viață, nu a reușit să rupă oportunitățile individului în viață de originea socială și handicapurile moștenite. Clasa socială continuă să fie hotărâtoare, mai ales în termenii educației și dezvoltării cognitive (Esping-Andersen și alții, 2002: 3). De aici, nevoia unui model în care egalitatea oportunităților și șanselor de viață să fie atinse, cu alte cuvinte, în care **principiul egalității** să fie respectat.

Metoda, pe care noua arhitectură europeană a bunăstării ar trebui să o utilizeze, este cea a cursului vieții care presupune o viziune dinamică asupra lucrurilor. O astfel de metodă permite conectarea problemelor pe care indivizii le întâmpină într-un anumit moment al vieții lor: de exemplu, sărăcia la vârste înaintate este legată de problemele de angajare la vârste mai tinere, o situație precară legată de locul de muncă este relaționată cu insuficiența educație care, la rândul ei, poate fi legată de condițiile din copilărie. Acest tip de metodologie face posibilă, de asemenea, predicția, putem ști, de exemplu, ce se va întâmpla cu cohorta tinerilor absolvenți de școală generală care va furniza forța de muncă pentru poziții inferioare ale pieței de muncă și, 50 de ani mai târziu, clienții sistemului bunăstării atunci când vor atinge vârsta pensiei.

„Cei trei stâlpi ai bunăstării”, familia, piața și statul au ponderi diferite în acoperirea riscurilor în diferitele modele existente. Dacă neo-liberalii accentuează primatul pieței, conservatorii acordă atenție mai mare responsabilităților ce revin familiei și comunității locale, în timp ce social-democrații preferă acțiunea colectivă în furnizarea bunăstării. Aceste diferențe s-au concretizat în diferitele regimuri ale bunăstării. Trecerea către un model european sub eticheta coordonării deschise, bazată pe obiective comune, poate fi facilitată de extinderea UE, creșterea interdependențelor pe plan internațional și, bineînțeles, de actuala preocupare la nivel european pentru incluziune socială, protecție socială, combaterea șomajului.

O reconstrucție a modelului bunăstării, care să ia în considerare noua metodă și care să își propună obiective atât de generoase, este tratată însă cu moderație de către Gøsta Esping Andersen. Mai degrabă, autorul, preferă să se concentreze asupra problemelor și domeniilor fundamentale pe care le implică o astfel de reconstrucție: copii și familie, relații de gen, viața de muncă și pensii, (lăsând deoparte sfera sănătății), considerate reperatele majore ale șanselor de viață.

Capitolul 2, O Strategie de investiție socială centrată pe copil (Gøsta Esping-Andersen), pleacă de la ideea conform căreia aproape toate problemele pe care politicile sociale trebuie să le acopere își au originea în copilărie, și de aici, necesitatea intervenției încă din momentele de început ale vieții individului. Dacă o persoană are dificultăți pe piața forței de muncă, aceasta se poate datora factorilor de importanță crucială care nu au fost îndepliniți în copilărie: sănătatea, veniturile și mecanismele de dezvoltare cognitivă (citire, stimuli sociali, orientare). De aceea, mecanismele de prevenire ar trebui să se bazeze pe o strategie integrată: să includă posibilitatea, pentru părinții cu copii mici, de a avea un loc de muncă adecvat, servicii de calitate pentru copii și o politică de suport a veniturilor. Sărăcia copiilor este tratată pe larg, la fel și mecanismele reducerii ei: măsuri de suport pentru angajarea femeilor cu copii, care sunt de multe ori dezavantajate pe piața forței de muncă, un venit minim garantat pentru familiile cu copii. Pe ansamblu, autorul reușește să creeze o imagine cuprinzătoare asupra problemelor sociale ce pot afecta copilul și asupra relațiilor dintre ele, dar și asupra măsurilor de politică socială care ar putea contribui la rezolvarea acestor probleme, prin adoptarea unei strategii de tip preventiv.

Capitolul 3, Un nou contract de gen (Gøsta Esping-Andersen), analizează, bazându-se pe date empirice, situația femeii pe piața muncii, în relație cu rolul de mamă, comparativ pentru țări UE și America. Plecând de la situația de fapt, autorul aduce argumente în favoarea necesității „politicilor

prietenose” pentru femei, care, și ele reprezintă o investiție socială. Acest tip de politici ar presupune: îngrijire subvenționată pentru copii, concedii parentale plătite (atât pentru femei cât și pentru bărbați), concedii medicale plătite. Deși acestea nu sunt soluții inovatoare, ele sunt menite a sprijini principiul egalității de gen, răspunzând fenomenelor de „masculinizare a ciclului feminin al vieții” respectiv „feminizare a cursului masculin al vieții” (Esping-Andersen și alții, 2002: 95).

Adoptând aceeași metodă a tratării problemelor din perspectiva ciclului (cursului) vieții, **capitolul 4**, *Calitatea vieții de muncă în strategia bunăstării sociale* (Duncan Gallie) utilizează, de asemenea, date empirice pentru a susține ideea îmbunătățirii calității vieții de muncă. Această parte a lucrării sesizează nenumăratele probleme asociate actualmente cu piața forței de muncă, arătând că o creștere a numărului locurilor de muncă este o soluție parțială. Fenomene cum sunt: instabilitatea locurilor de muncă ocupate de muncitori necalificați, slabele oportunități de dezvoltare profesională și personală oferite de ele, riscurile pentru sănătate, intensificarea efortului de muncă pentru toate slujbele, încărcătura de stres etc. sunt considerate a necesita intervenții din partea politicilor sociale. Investiția în calitatea vieții de muncă concomitent cu protecția adecvată a șomerilor sunt mecanisme cu potențial în elaborarea noului model de politică socială.

Analizând problema pensiilor, **capitolul 5**, *Un nou contract social pentru bătrâni* (John Myles), încearcă, în esență, să dea un răspuns problemei, îndelung dezbătute, a modelului de securitate socială, care să fundamenteze sistemul de pensii. Autorul respinge atât sistemul *pay-as-you-go* care tinde să impună costurile îmbătrânirii asupra populației active, cât și pe cel bazat pe contribuții fixe, pronunțându-se în favoarea modelului lui Musgrave. Acesta presupune o soluție a „poziției relativ fixe” în care raportul între contribuții și beneficii este menținut constant (Esping-Andersen și alții, 2002: 171). Avantajele țin de posibilitatea de adaptare la o realitate care poate implica diverse riscuri, care trebuie împărtășite atât de tineri cât și de bătrâni.

Ultima parte a lucrării, *Auto-transformarea Modelului Social European* (Anton Hemrijck) explorează posibilitatea armonizării politicilor sociale în UE, plecând de la metoda coordonării deschise. Mai mult decât celelalte capitole ale cărții, acesta subliniază limitele noii metode și privește, cu moderație, la viitorul ei.

Aceeași moderație manifestă și autorii care au încercat să identifice provocările pe care o astfel de metodă le-ar presupune pentru România. Chiar ideea unui model social european este pusă sub semnul întrebării: „Având în vedere situația de fapt, nu este îndreptățit, cel puțin nu deocamdată, să se vorbească de un model social al UE, existent sau proiectat pentru viitor” (Mărginean, 2003: 2).

Totuși, deși ideea învățării din practicile pozitive nu este nouă, noua etichetă a coordonării deschise se pare că va contribui la creșterea legitimității UE ca uniune socială și la conturarea unui sens comun al politicilor sociale în interiorul Uniunii Europene.

Iuliana Precupețu